LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

QONUNDA TENGLIK, HAYOTDA-CHI? AYOLLAR HUQUQLARINING BUGUNGI HOLATI

Yarashova Gullaylo

Toshkent davlat yuridik universiteti

Biznes va sud himoyasi fakulteti 1-kurs talabasi

Elektron pochta: layloyarashova6@gmail.com

Annotatsiya. *Maqolada ayollar huquqlarining bugungi holati, qonunda belgilangan tenglik va uning kundalik hayotda qanday namoyon bo‘layotgani haqida so‘z yuritiladi. Ta’lim, kasb tanlash, mehnat, oila va jamiyat hayotidan misollar orqali mavjud muammolar hamda ularni kamaytirish yo‘llari sodda tilda yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *gender tengligi, ayollar huquqlari, teng imkoniyat, ta’lim, mehnat, oila, xavfsizlik, huquqiy himoya, qonunchilik.*

РАВЕНСТВО В ЗАКОНЕ, А В ЖИЗНИ? СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРАВ ЖЕНЩИН

Ярашова Гуллайло

Ташкентский государственный юридический университет

Студентка 1 курса факультета бизнеса и судебной защиты

Электронная почта: layloyarashova6@gmail.com

Аннотация. В статье рассматривается современное состояние прав женщин, равенство, закреплённое законодательством, и то, как оно проявляется в повседневной жизни. На примерах из сфер образования, выбора профессии, трудовой деятельности, семьи и общественной жизни

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

простым и понятным языком освещаются существующие проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: гендерное равенство, права женщин, равные возможности, образование, труд, семья, безопасность, правовая защита, законодательство.

EQUALITY IN LAW, BUT WHAT ABOUT IN LIFE? THE CURRENT STATE OF WOMEN'S RIGHTS

Yarashova Gullaylo
Tashkent State University of Law
1st year student, Faculty of Business and Judicial Protection
E-mail: layloyarashova6@gmail.com

Abstract. The article examines the current state of women's rights, the equality established by law, and how it is reflected in everyday life. Through examples from education, career choices, employment, family, and social life, existing challenges and ways to address them are explained in simple and understandable language.

Keywords: gender equality, women's rights, equal opportunities, education, employment, family, safety, legal protection, legislation.

KIRISH. Jamiyatning rivojlanishi faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar yoki yangi binolar bilan o'lchanmaydi. Uning rivojlanganini odamlar qanday yashayotgani, o'z huquqlaridan foydalana olayotgani va kelajagini erkin tanlayotgani ham ko'rsatadi. Har bir inson bilim olish, kasb tanlash, ishlash, o'z fikrini bildirish va

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

hayotiga oid qarorlarni qabul qilish huquqiga ega. Bu huquqlar ayollar uchun ham, erkaklar uchun ham birdek muhim.

Bugun ayollar ta’lim, tibbiyot, huquq, fan, tadbirkorlik, san’at va davlat boshqaruvi kabi ko‘plab sohalarda faoliyat yuritmoqda. Ular oilasiga g‘amxo‘rlik qilish bilan birga kasbini rivojlantirishi, ilmiy izlanishi yoki o‘z ishini boshlashi mumkin. Shunga qaramay, ayrim joylarda ayolning tanlovi yoki faoliyati uning jinsi sababli cheklanishi mumkin.

Masalan, qiz bolaning qaysi kasbni tanlashiga boshqalar aralashishi, ishga kirayotgan ayoldan bilim va tajribasidan ko‘ra oilaviy holati haqida ko‘proq so‘ralishi yoki uy yumushlari faqat ayolning vazifasi deb qaralishi mumkin. Bunday holatlar hamma oilada yoki ish joyida uchraydi, deb bo‘lmaydi. Ammo ular mavjud bo‘lsa, ayolning o‘qishi, ishlashi va maqsadlariga erishishini qiyinlashtiradi.

Shu sababli maqola nomidagi “Qonunda tenglik, hayotda-chi?” degan savol muhim. Qonunda huquq va imkoniyatlarning belgilanishi katta qadam, lekin bu huquqlar amalda ishlashi undan ham muhim. Ayol o‘z huquqini bilishi, undan foydalana olishi va huquqi buzilganda yordam topishi kerak. Tenglikning haqiqiy mazmuni kundalik hayotda ko‘rinadi.

Gender tengligi deganda ayollar va erkaklarning huquq hamda imkoniyatlardan teng foydalanishi tushuniladi. Bu ayollar va erkaklar bir xil bo‘lishi yoki hamma ishni bir xil bajarishi kerak degani emas. Har bir insonning qiziqishi, qobiliyati va tanlovi turlicha bo‘lishi mumkin. Muhimi, insonning yo‘li faqat ayol yoki erkak ekaniga qarab belgilanmasligi kerak. Gender tengligi ayollarni erkaklardan ustun qo‘yish emas, balki har ikki tomon uchun adolatli sharoit yaratishdir.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Masalan, texnika yoki qurilish sohasida ishlashni istagan qizga ham, ta’lim yoki bolalar tarbiyasi bilan shug‘ullanishni istagan yigitga ham hurmat bilan qarash lozim. Kasbning kimga mosligini jinsga qarab hal qilish to‘g‘ri emas. Inson o‘z qiziqishi, bilimi va qobiliyatiga qarab kasb tanlashi kerak. Oilada ham farzand tarbiyasi va uy yumushlari faqat ayolning zimmasidagi vazifa sifatida qaralmasligi, oila a’zolari o‘zaro yordam berishi muhim.

Teng imkoniyatlar butun jamiyat uchun foydali. Qizlar sifatli ta’lim olsa, kasb egallasa va bilimini amalda qo‘llay olsa, mamlakatda malakali mutaxassislar ko‘payadi. Ayolning ishlashi oilaning daromadiga va farovonligiga ham yordam berishi mumkin. Eng muhimi, inson o‘z salohiyatini namoyon etish imkoniga ega bo‘ladi. Shu bois ayollar huquqlarini himoya qilish faqat ayollarning emas, butun jamiyatning manfaatiga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM (MUHOKAMA VA NATIJA). Adabiyotlar tahlili. O‘zbekistonda ayollar va erkaklarning teng huquqliligi Konstitutsiyada mustahkamlangan. Konstitutsiyaning 58-moddasida xotin-qizlar va erkaklar teng huquqli ekani, davlat ularga jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda hamda boshqa sohalarda teng huquq va imkoniyatlarni ta’minlashi belgilangan [1]. Bu qoida ayollar huquqlarini himoya qilishning muhim asosidir.

2019-yil 2-sentabrda “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun qabul qilingan [2]. Unda ayollar va erkaklarga teng munosabatda bo‘lish, jinsi sababli kamsitishga yo‘l qo‘ymaslik hamda turli sohalarda teng imkoniyat yaratish masalalari belgilangan. Qonun davlat organlari va tashkilotlarning bu boradagi vazifalarini ham ko‘rsatadi. Biroq qonun qabul qilinishi bilan barcha muammolar birdaniga yo‘qolmaydi. Uning talablarini hayotga tatbiq etish va huquqi buzilganlarga yordam berish zarur.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Ayollar huquqlarini himoya qilish xalqaro miqyosda ham muhim masala hisoblanadi. BMT tomonidan 1979-yilda qabul qilingan Xotin-qizlarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risidagi konvensiya ayollarning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarini himoya qilishga qaratilgan [3]. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlaridagi 5-maqsad ham gender tengligiga erishish va barcha ayollar hamda qizlarning imkoniyatlarini kengaytirishni ko‘zlaydi [4].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun hamda xalqaro hujjatlar normalari tahlil qilindi va ular ta’lim, mehnat, oila hamda jamiyat hayotidagi holatlar bilan qiyoslandi. Shuningdek, tizimli yondashuv asosida qonunda belgilangan tenglik va uning kundalik hayotda namoyon bo‘lishi o‘rtasidagi farqlar umumlashtirildi.

Natijalar. Ayolning hayotidagi muhim imkoniyatlardan biri ta’lim olishdir. Ta’lim insonning dunyoqarashini kengaytiradi, mustaqil fikrlashiga va kelajagini rejalashtirishiga yordam beradi. Qizlar ham o‘g‘il bolalar kabi maktabda o‘qish, oliy ta’lim olish va o‘zi xohlagan yo‘nalishda bilim egallash imkoniga ega bo‘lishi kerak. Qiz bolaning ta’lim olishi uning kelajakda mustaqil qaror qabul qilishi va jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga yordam beradi.

Ba’zan “bu kasb qizlarga mos emas”, “qiz bola uzoqqa borib o‘qimaydi” yoki “buning qizlarga keragi yo‘q” kabi gaplar uchraydi. Bunday qarashlar qizning imkoniyatini cheklashi mumkin. Ota-onalar farzandining kelajagi haqida qayg‘urishi tabiiy, lekin maslahat berish bilan uning o‘rniga qaror qabul qilish boshqa-boshqa narsalardir. Farzandning qiziqishi va qobiliyatini hisobga olish, unga to‘g‘ri yo‘l tanlashda yordam berish muhim.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Ta’lim bilan birga kasb tanlash erkinligi ham muhim. Ayol huquqshunos, shifokor, muhandis, o‘qituvchi, tadbirkor yoki boshqa kasb egasi bo‘lishi mumkin. Uning kasbiy imkoniyati jinsi bilan emas, bilimi, tajribasi va mehnati bilan baholanishi kerak. Ta’lim muassasalarida ham qizlar va o‘g‘il bolalarga bir xil e’tibor berish, ularni qiziqqan sohasida rivojlanishga undash lozim.

Mehnat sohasida ham tenglik muhim. Ayol ishga qabul qilinishda, lavozimga ko‘tarilishda, ish haqi olishda va kasbiy rivojlanishda erkaklar bilan teng imkoniyatga ega bo‘lishi kerak. Xodimning mehnati uning jinsi bilan emas, bajargan ishi va natijasi bilan baholanishi lozim. Bir xil yoki teng qiymatdagi mehnat uchun adolatli haq to‘lanishi ham muhim.

Ayrim hollarda ishga qabul qilish jarayonida ayolning oilaviy holati, farzandlari borligi yoki kelajakda farzand ko‘rish rejasi haqida savollar berilishi mumkin. Bunday savollar uning kasbiy bilimini baholamaydi va adolatsiz munosabatga sabab bo‘lishi mumkin. Ish beruvchi xodimni avvalo malakasi, tajribasi va ishni bajarish qobiliyatiga qarab baholashi kerak.

Ayollar uchun xavfsiz va qulay mehnat sharoitini yaratish ham zarur. Ish joyida haqorat, bosim, kamsitish yoki nojo‘ya munosabatga yo‘l qo‘yilmasligi kerak. Xodim o‘z huquqi buzilganida qayerga murojaat qilishni bilishi lozim. Tashkilotlarda murojaatlarni ko‘rib chiqish tartibi aniq bo‘lsa, xodimlar o‘zini himoyalangan his qiladi. Ish va oilaviy hayot o‘rtasidagi muvozanatni saqlash uchun ota-onalarga qulay sharoit yaratish ham foydali.

Oila jamiyatning eng muhim bo‘g‘inlaridan biridir. Oilada o‘zaro hurmat, ishonch va mas’uliyat bo‘lsa, har bir a’zo o‘zini erkin va xavfsiz his qiladi. Ayolning oiladagi fikri va qarori ham hurmat qilinishi kerak. Turmush qurish,

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

farzand tarbiyasi, oilaviy mablag‘ va kundalik hayotga oid masalalar er-xotinning o‘zaro kelishuvi bilan hal etilishi maqsadga muvofiq.

Uy yumushlari va farzand tarbiyasi faqat ayolning vazifasi deb qarash to‘g‘ri emas. Oila a’zolari bu ishlarni imkoniyatiga qarab bo‘lishib bajarsa, ayolning ham o‘qish, dam olish va ishlash uchun vaqti bo‘ladi. Bu oiladagi hamkorlikni kuchaytiradi. Farzandlar ham ota-onaning bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo‘lishidan yaxshi namuna oladi.

Oiladagi zo‘ravonlik va majburlash ayolning huquqlari hamda xavfsizligiga jiddiy zarar yetkazadi. Zo‘ravonlik faqat jismoniy harakat bilan cheklanmaydi; haqorat qilish, qo‘rqitish, doimiy nazorat qilish yoki puldan foydalanishni taqiqlash ham inson erkinligiga ta’sir qiladi. Bunday holatlarni “oilaviy masala” deb e’tiborsiz qoldirish to‘g‘ri emas. Jabrlangan inson yordam so‘rashga haqli va uning murojaati jiddiy ko‘rib chiqilishi kerak.

Ayolning jamiyat hayotida qatnashishi ham tenglikning muhim ko‘rinishidir. Ayollar mahalla, ta’lim, sog‘liqni saqlash, tadbirkorlik, nodavlat tashkilotlar va davlat boshqaruvida faol bo‘lishi mumkin. Ularning fikri va tajribasi qarorlar qabul qilishda hisobga olinsa, muammolarga kengroq yondashish imkoniyati paydo bo‘ladi. Ayollar jamiyatning barcha muhim yo‘nalishlarida fikr bildirish huquqiga ega.

Biroq rahbarlik lavozimlariga yoki jamoat ishlariga kelishda ayollar turli qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Masalan, oilaviy vazifalar sababli vaqt yetishmasligi, ish joyidagi qo‘llab-quvvatlashning kamligi yoki ayol rahbar bo‘lishi mumkinligiga shubha bilan qarash shular jumlasidandir. Bunday to‘siqlarni kamaytirish uchun ayollarning bilim va tajribasini rivojlantirish, ularni

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

qaror qabul qilish jarayonlariga jalb etish va adolatli tanlov sharoitini yaratish kerak.

Muhokama. Qonunda tenglik belgilangan bo‘lsa-da, kundalik hayotda ayrim muammolar saqlanib qolishi mumkin. Buning sabablaridan biri huquqiy bilimning yetarli emasligidir. Ba’zi insonlar o‘z huquqini bilmagani uchun adolatsiz munosabatga duch kelganda qayerga murojaat qilishni bilmaydi. Yana bir sabab eski qarashlar va odatlardir. Odamlar ba’zan biror ishni “doim shunday bo‘lgan” degan fikr bilan davom ettiradi, lekin bu uning to‘g‘ri ekanini anglatmaydi.

Muammoni hal qilish uchun faqat qonun qabul qilish yetarli emas. Qonunlar tushunarli tilda targ‘ib qilinishi, maktab va oliy ta’lim muassasalarida huquqiy bilim oshirilishi, ish joylarida teng munosabatga rioya qilinishi kerak. Ota-onalar farzandlariga qiz yoki o‘g‘il bo‘lishidan qat’i nazar, bilim olish va o‘z qobiliyatini rivojlantirish imkonini berishi muhim. Ommaviy axborot vositalari ham ayollarning turli sohalardagi yutuqlarini ko‘rsatishi mumkin.

Har bir ayol o‘z huquqlarini bilishi ham katta ahamiyatga ega. Huquqiy bilim insonning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi. Agar ish joyida kamsitish, oilada zo‘ravonlik yoki boshqa huquqbuzarlik yuz bersa, tegishli tashkilotlarga murojaat qilish mumkin. Bunda jabrlangan insonni ayblash emas, unga yordam berish va qonuniy himoyasini ta’minlash muhim. Davlat organlari murojaatlarni o‘z vaqtida va xolis ko‘rib chiqishi lozim.

Tenglikni ta’minlashda erkaklarning ham o‘rni katta. Ayollar huquqlarini himoya qilish erkaklarga qarshi kurash degani emas. Oilada, ishda va jamiyatda o‘zaro hurmat bo‘lishi har ikki tomon uchun foydali. Erkaklar ham qizlarning ta’lim olishini qo‘llab-quvvatlashi, uy yumushlari va farzand tarbiyasida ishtirok

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

etishi, kamsituvchi munosabatlarga befarq bo‘lmasligi kerak. Tenglik umumiy mas’uliyat bilan shakllanadi.

Ayollar huquqlarini himoya qilish bir martalik tadbir bilan tugamaydi. Bu doimiy e’tibor, tushuntirish, nazorat va hamkorlikni talab qiladi. Davlat tashkilotlari qonunlarning bajarilishini ta’minlashi, ta’lim muassasalari yoshlarning huquqiy bilimini oshirishi, ish beruvchilar adolatli mehnat sharoitini yaratishi, oilalar esa farzandlarning tanlovini hurmat qilishi kerak. Har bir inson kundalik munosabatida tenglik va hurmatga amal qilsa, katta o‘zgarishlar uchun zamin yaratiladi.

Ayolning huquqlarini himoya qilish uning barcha muammolarini boshqalar hal qilib berishi kerak degani emas. Maqsad ayolga o‘z qarorini mustaqil qabul qilish, bilim olish, mehnat qilish va xavfsiz yashash uchun zarur sharoit yaratishdir. Inson o‘z hayoti haqida qaror qila olsa, o‘z kuchiga ishonsa va jamiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlansa, uning imkoniyatlari kengayadi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, ayollar huquqlarini ta’minlash jamiyatning adolatli va barqaror rivojlanishi uchun zarur. O‘zbekistonda bu borada muhim qonuniy asoslar yaratilgan. Konstitutsiya va maxsus qonunlarda ayollar hamda erkaklarning teng huquqliligi belgilangan. Ammo bu qoidalar kundalik hayotda ham to‘liq ishlashi uchun ularni amalda bajarish, huquqiy bilimni oshirish va noto‘g‘ri qarashlarni o‘zgartirish kerak.

Ayol ta’lim olishda, kasb tanlashda, mehnat qilishda, oilada va jamiyat boshqaruvida teng imkoniyatga ega bo‘lishi lozim. Uning fikri hurmat qilinishi, mehnati adolatli baholanishi va xavfsizligi ta’minlanishi kerak. Bu masalada faqat davlat tashkilotlari emas, balki oila, ta’lim muassasalari, ish beruvchilar va jamiyatning har bir a’zosi mas’uldir.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Tenglik qog‘ozda qolib ketmasligi uchun har bir inson kundalik hayotida adolatli munosabatni tanlashi zarur. Qiz bolaning orzusini qo‘llab-quvvatlash, ayolning mehnatini qadrlash, oilada mas’uliyatni bo‘lishish va kamsitishga befarq bo‘lmaslik oddiy ko‘rinsa-da, muhim qadamlardir. Ayolning huquqi hurmat qilingan jamiyatda nafaqat ayollar, balki barcha insonlar uchun yaxshiroq sharoit yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel. 58-modda. https://lex.uz/acts/-6445145

2. O‘zbekiston Respublikasining “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni. 2019-yil 2-sentabr, O‘RQ-562-son. https://lex.uz/acts/-4494849

3. BMT. Xotin-qizlarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risidagi konvensiya. Nyu-York, 1979-yil 18-dekabr.

4. BMT. Barqaror rivojlanish maqsadlari. 5-maqsad: Gender tengligi. https://sdgs.un.org/goals/goal5